

Akým jazykom hovoria charizmatici na večeroch chvál? Jazykové prostriedky charizmatického komunikačného subregistra v kontexte večera chvál

Martina Bodnárová

Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií, Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove
martina.bodnarova@unipo.sk

Kľúčové slová: komunikačný register a subregister, náboženská komunikačná sféra, komunikačná udalosť, charizmatik, večer chvál

Key words: communication register and sub-register, religious communication sphere, communication event, charismatic, Worship Night

1 Úvod

Obdobie pandémie covidu-19 prinieslo so sebou i v oblasti náboženskej komunikácie na Slovensku intenzívnejšie využívanie tzv. nových médií. Stabilným sa stalo streamovanie náboženských obradov, ceremónií či udalostí počnúc tou najuniverzálnejšou, bohoslužbou, až po špecifickejšie udalosti, ku ktorým patrí aj tzv. večer chvál. Ide o jednu z ústredných náboženských udalostí organizovaných charizmatickými spoločenstvami, ktorá má verejný ráz, evanjelizačný rozmer, je nasmerovaná od členov charizmatických hnutí k nečlenom, dokonca aj k ľuďom bez náboženského vyznania, uskutočňuje sa s istou periodicitou (mesačnou, týždennou) v rozsiahlych a neraz i profánnych priestoroch športových hál či kinosál. Pandemické obdobie a podmienky karantény však zatlačili túto udalosť do menších priestorov jednej miestnosti, štúdia či kaplnky, no zároveň ju vďaka médiám a platforme Youtube otvorili ešte širšiemu okruhu adresátov a v neposlednom rade sprístupnili exaktnému výskumu. Potrebu takéhoto výskumu vidíme v skutočnosti, že v ostatných rokoch prudko narastá počet charizmatických spoločenstiev a ich členov aj na Slovensku.¹ Charizmatiký fenomén, problematický už z teologického hľadiska (napr. Žuk-Olszewski, 2015), dokonca prenikol aj do politickej komunikačnej sféry a vyvolal i tu mnoho diskusií a kontroverzií². Napokon persuzívny aspekt štandardných náboženských kazateľských prejavov v prípade komunikátov charizmatických rečníkov viac či menej nápadne prechádza do manipulativnosti, ktorej markery môže pomôcť odhaliť práve lingvistický prístup (porov. Bodnárová – Šoltés, 2023, s. 51–52).

Výsledky výskumu prezentované v tejto štúdii priamo nadväzujú na náš výskum publikovaný v časopise Slovenská reč pod názvom *Náboženský fenomén večer chvál cez prizmu lingvistickej analýzy* (Bodnárová – Šoltés, 2023). V rámci oboch výskumných sond sme pracovali s rovnakým textovým materiálom a identickou metodológiou, avšak odlišný bol cieľ výskumu. Kým v prechádzajúcej štúdii sme sa zamerali na opis večera chvál ako náboženskej, mediálnej, hudobnej a komunikačnej udalosti s osobitným akcentovaním interaktivity jej aktérov, v aktuálnom príspevku sa pokúšame prehliť jazykovo-textovú zložku jednotlivých komunikačných udalostí večerov chvál, poukázať na spoločné jazykové črty sledovaných komunikátov a touto cestou v konfrontácii s výsledkami doterajších publikovaných výskumov konkrétnych charizmatických kazateľov (Jána Buca, Jula Slovák, Martina Harčára, Mikuláša Tressu, porov. Bodnárová, 2021; 2023a, b, c; Staňová, 2023) vyselektovať verbálne prostriedky osobitného jazyka príslušníkov charizmatických hnutí (charizma-

¹ Na Slovensku od polovice osemdesiatych rokov pôsobí Katolícka charizmatická obnova, ku ktorej sa v súčasnosti hlási asi 150 spoločenstiev (porov. dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/rehole-a-spolocenstva/p/hnutia-a-spolocenstva/c/katolicka-charizmaticka-obnova-slovenska> [Cit. 2023-28-04]).

² Porov. napr. publicistické reakcie J. Skalu (2021), M. Oláha (2021), M. Čopa (2022) a i.

nikov), konštituujuceho sa aj v rámci náboženskej komunikácie slovenskej proveniencie, ktorý by mohol mať status osobitného komunikačného subregistra (porov. Bodnárová, 2021, Slančová et al., 2022).

2 Jazyk charizmatikov cez prizmu konceptu komunikačného registra

V sociológii sa na fenomén náboženstva nazerá ako na jednu zo sociálnych inštitúcií (porov. Balegová, 2005; Kráľová, 2007). Sociolingvistický prístup prisudzuje náboženstvu ako osobitnej sociálnej inštitúcii komunikačný priestor nazvaný náboženská komunikačná sféra. Konvencionalizované jazykové a parajazykové správanie sa ľudí preferované v tejto sfére sa identifikuje ako náboženský komunikačný supregister. V rámci jeho ďalšej diferenciacie sa na báze existencie rozmanitých svetových náboženstiev a denominácií, ako aj sociálnych rolí, ktoré ľudia v ich kontexte nosia, vyčleňujú osobitné makrosociálne a mikrosociálne komunikačné registre a subregistre (porov. Slančová et al., 2022, s. 231 a n.). V intenciách nášho aktuálneho výskumu je relevantný kresťanský makrosociálny komunikačný register diferencovaný podľa kľúčových sociálnych rolí (predbežne) na tri mikrosociálne komunikačné registre: kňazský, rehoľnícky a laický. V podstate všetky tri môžu byť ešte špecifikované v zmysle charizmatického subregistra. Tento subregister je viazaný na sociálnu rolu charizmatika (kľúčovo laika, ale charizmatikom môže byť i kňaz či rehoľník) ako člena určitého charizmatického hnutia alebo spoločenstva a zvyčajne aj ako nositeľa chariziem.

V teologických prácach sa slovo *charizma* odvodzuje od gréckeho slova *charis*, čo znamená „milosť“, najčastejšie sa spája s listami sv. Pavla, zvlášť s Prvým listom Korint'anom, a chápe sa dvojako: charizmy ako vzácne a mimoriadne dary milosti a charizmy ako „užitočné dary udelené aj obyčajným ľuďom pre rôzne úlohy v Kristovom tele“ (Sullivan, 1998, s. 12). Aj D. Stayne (2020, s. 31) uvádza, že „tieto dary závisia od zásahu Ducha Svätého a sú teda nadprirodzené“. Výraz *charismatici* sa používa jednak pre členov charizmatickej obnovy, jednak pre tých, ktorí dostali charizmy a používajú ich na budovanie Cirkvi (porov. Sullivan, 1998, s. 54). Ľ. Lenartová (2015), ktorá operuje skôr pojmom *pentekostalizmus*, charakterizuje religiozitu pentekostalistov tak, že „ich bohoslužby sú veľmi živé a silne emotívne, doprevádzané spevom, tancom, spontánnymi zvolaniami, modlitbami a vášnivou diskusiou (...) ak sa niekto cíti byť vyvolený Duchom Svätým, aby niečo povedal, prípadne vykonal, predniesol modlitbu, plakal alebo sa smial, proste to vykoná bez toho, aby ho niekto k tomu vyzýval. V pentekostálnych cirkvách je všetko založené na spontánnosti a odlišnosti od tradičného uctievania v tradičných kresťanských cirkvách“ (Lenartová, 2015, s. 160–161). F. A. Sullivan (1998, s. 60, 91, 97 a n.) k týmto charakteristikám pripája dôraz na chválu ako základný modlitbový postoj; službu evanjelizácie spojenú so svedectvom; a napokon sa osobitne venuje najvýraznejším charizmám, a to proroctvu, daru jazykov a uzdravovaniu. D. Stayne (2020) popri týchto charizmách pertraktuje ešte aj oslobodzovanie od zlých duchov, rozlišovanie duchov a zázraky.

Charizmatikom je vlastná evanjelizačná činnosť, najmä jej kazateľská a hudobná zložka. Charizmatickí kazatelia bývajú nazývaní aj evanjelizátori. Pôsobia v rámci špecifických komunikačných udalostí, resp. komunikačných situácií ako *evanjelizácie*, *charizmatické konferencie*, *evanjelizačné/charizmatické kurzy*, *večery chvál* či *gospelové festivaly*. Ich typickými komunikátmi, resp. žánrami sú *kerygma*, *svedectvo* a *profetické žánre* ako *proroctvo* či *slovo poznania*. Popri týchto verbálnych žánroch majú v pôsobení charizmatikov významné miesto aj neverbálne, hudobné žánre. Príznačnými sú kresťanská gospelová a populárna hudba (najmä *chvály*, angl. *worship*). Súčinnosť verbálnej a neverbálnej hudobnej zložky v komunikačnom subregistri charizmatikov sa demonštruje napríklad v dvojdomosti viacerých z nich – sú charizmatickými evanjelizátormi a súčasne tzv. lídrami gospelových skupín.

Ako uvádza psychológ náboženstva D. Ulland v štúdiu *Embodied Spirituality* (2012), program charizmatických stretnutí pozostáva z niekoľkých sekvencií. Prvou je *zahrievacia sekvencia* tvorená inštrumentálnou a vokálnou hudbou, počas ktorej dochádza k veľkej oddanosti, uctievaniu a odovzdaniu sa. Zvyčajne v rámci nej zaznievajú aj krátke spontánne prehovory (small talk) a komentáre rečníkov na pódiu, ktoré majú ovplyvniť publikum do takej miery, aby mohlo zaujať tzv. pozíciu prijatia. Ďalej nasleduje *prechodová sekvencia* vyplnená svedectvami, prezentáciami a kázňou, kde náboženské výpovede lídrov majú zaradiť náboženské skúsenosti účastníkov získané v predchádzajúcej sekvencii do takej referenčnej rámca, aby ich legitimizovali. Takisto sa majú vytvoriť podmienky pre efektívnu interakciu medzi vodcami a účastníkmi, ako aj medzi samotnými účastníkmi. „Dramaturgia týchto stretnutí a ich zvodné rytmy navodzujú účastníkom náladu extázy. Keď účastníci zažijú situáciu charakterizovanú zmätkom a očakávaním, blízkosťou a strachom, zisťujú, že sa ocitli uprostred akéhosi emocionálneho boja, niečoho, čo sa stane dnes večer, no nevedia, čo presne to bude ani ako sa to stane.“ (Ulland, 2012, s. 89; prel. M. B.). Poslednou sekvenciou je *sekvencia modlitieb príhovoru a následných extatických zážitkov*. Počas nej by malo dôjsť k rozvinutiu „stelesnenej duchovnosti“ – ide o telesné prejavy ako odpadávanie (zvané „spocívanie/odpočívanie v Duchu“), trasenie, smiech, krik a pod. Takéto reakcie sa interpretujú ako fyzické prejavy prítomnosti Ducha Svätého, ako symboly odkazujúce na Božiu prítomnosť.

Veľmi podobne popisuje priebeh charizmatických komunikačných udalostí, resp. situácií v Ghane aj J. A. Arthur (2018). Zameriava sa na charizmatické kázanie sledujúce štandardnú rétorickú štruktúru úvod – jadro – záver. Úvod sa začína piesňou, modlitbou, čítaním Biblie a oznámením názvu kázne. Piesne slúžia na povzbudenie, vytvorenie nabitej atmosféry napomáhajúcej prúdeniu Ducha Svätého a na prípravu zhromaždenia na samotnú kázeň. Úvodná modlitba je buď spoločná, alebo ju prednáša kazateľ sám. Podobne je to s čítaním Biblie – môže ho realizovať sám kazateľ alebo jeho asistent. Obsah kázne obsahuje princípy a učenie opierajúce sa o biblický text. Kazateľ tu uvažuje, argumentuje a obhajuje myšlienky vyvedené z Písma. Stáva sa však i to, že kázeň má malý alebo žiadny vzťah k textu Biblie. Kázeň sa končí zhrnutím, piesňou, modlitbou a službou. Záverečná modlitba je vždy kolektívna, vedie ju kazateľ s podporou modlitebného tímu alebo asistenčných pastora; je hlasná, spontánna, niekedy až akčná. Kazateľ v rámci nej žiada zhromaždenie, aby do seba „vstrebalo“ to, čo predtým kázal. Čas služby zahŕňa modlenie sa za chorých, rušenie kliatob, exorcizmus a vkladanie rúk na nekresťanov s cieľom prijatia Krista za svojho osobného Spasiteľa.

Hoci spomínaní autori opisujú charizmatické komunikačné udalosti v Amerike a Afrike a tiež v kontexte nekatolíckych kresťanských cirkví, komponenty opísanej organizačnej štruktúry možno s určitými odchýlkami vzťahovať aj na materiál večerov chvál slovenskej katolíckej proveniencie, ktorý sme analyzovali (bližšie porov. Bodnárová – Šoltés, 2023).

3 Predmet výskumu, metodológia výskumu a charakteristika výskumnej vzorky

Predmetom našej výskumnej sondy sa stalo päť streamovaných večerov chvál piatich rôznych slovenských charizmatických spoločenstiev a hudobných zoskupení, resp. chválových kapiel: Koinonia Ján Krstiteľ v Sklenom (ďalej KS), Koinonia Ján Krstiteľ v Prešove (ďalej KP), Rieka života z Podolínce (ďalej RŽ), Maranatha z Prešova (ďalej MA) a Lamačské chvály (ďalej LCH). Všetky spoločenstvá sú rímskokatolíckej proveniencie okrem jedného (Koinonia Ján Krstiteľ v Prešove), ktoré je gréckokatolícky orientované. Ich členmi sú tak laici, ako aj zasvätené osoby a kňazi; každé spoločenstvo či kapela má svojho lídra či duchovného správcu: v prípade KS je to rímskokatolícky kňaz Vladimír Beregi, v prípade KP gréckokatolícky kňaz Anton Paríľák; lídrom MA je laik Peter Štupák, lídrom RŽ laik Bohuš Živčák a lídrom LCH laik Braňo Letko. Skúmané večery chvál týchto spoločenstiev boli streamované cez Youtube v období od marca 2021 do februára 2022. Všetkých päť charizmatických udalostí malo približne rovnaké celkové trvanie, a to hodinu

(najkratší večer chvál trval 1 hodinu a takmer 6 minút, najdlhší 1 hodinu a 17 minút) (porov. Bodnárová – Šoltés, 2023, s. 52).

Výsledky analýzy, ktoré predstavíme, sú založené na využití viacerých metodologických postupov: transkripčnej metódy³, metód lexikálnej štatistiky (porov. Mistrík, 1969), klasickej lingvistickej analýzy, pragmalinguistiky, kognitívnej lingvistiky a textovej štylistiky.

4 Výsledky analýzy

4.1 Tematicko-kompozičné špecifiká charizmatického komunikačného subregistra v kontexte večera chvál

Hoci nie každý večer chvál mal svoj konkrétny názov, ktorý by naznačoval jeho kľúčovú tematickú orientáciu, predsa sa ústredná téma daného večera dala odvodiť z monologického kazateľského prejavu lídra či duchovného správcu spoločenstva. V prípade LCH tento článok suploval prvý monologický prehovor kňaza B. Kožucha. Väčšina tém pertraktovaných primárne počas kázne, sekundárne počas verbálnych chválových modlitieb mala pomerne neutrálny charakter diktovaný prevažne aktuálnym liturgickým obdobím (vzťahy, Vianoce ako sviatky narodenia Ježiša Krista, príbeh o Zachejovi); dve témy boli špecifické – v prípade KS išlo o tému korešpondujúcu s názvom udalosti „Nedaj sa premôcť zlu“, ktorá by sa dala charakterizovať ako dominantne exorcistická téma (porov. Bodnárová, 2020), sekundárne býva však pertraktovaná aj charizmatickými kazateľmi (porov. Bodnárová, 2021), v prípade večera chvál RŽ to bola už výsostne charizmatická téma – chvály a charizmy.

Bez ohľadu na tematickú dominantu sme vo verbálnych textoch všetkých večerov chvál zaznamenali niekoľko motívov⁴, ktoré sa nám javia aj na základe doteraz uskutočnených výskumných sond (porov. Bodnárová, 2021, 2023b, c) a literatúry, zvlášť poľskej proveniencie (Kładoczny, 2004; Nowak, 2005), ako príznačné pre komunikáty charizmatikov. Ide o: motív hĺbky, motív nového života, motív zmeny/premeny, motív srdca, motív dotyku, motív Ducha Svätého.

Motív hĺbky súvisí s orientačnou metaforou hlboký – plytký (Lakoff – Johnson, 2002, s. 26) a participuje na tematizácii intimity vzťahu Boh – človek, čo sa v RŽ vyjadruje implicitnejším až poetickým spôsobom (*aby to božie v nás čo je tak hlboko vyšlo na povrch – čaká na tu hĺbku nášho srdca – chvíle kedy to bolo naozaj z hĺbky to volanie – do tej našej hĺbky – ide len o to aby sa tá hĺbka ktorú nám on vložil do srdca aby sa ozvala tej jeho hĺbke – aby hĺbka ktorú si do nás vložil volala k tebe pane*), v KP zasa skôr explicitne (*v tvojom najhlbšom vnútri – do našej najhlbšej intimity do najhlbšieho srdca – v tvojom najhlbšom ja – najhlbšie vnútro človeka*). Relevantnosť tohto motívu potvrdzuje aj jeden z kľúčových slovnodruhových prostriedkov jeho vyjadrenia, adjektívum *hlboký*, ktoré sa v KP stalo šiestym komunikačne najzaťaženejším adjektívom.

U charizmatikov je často zdôrazňovaná hodnota novosť a akcentovaný motív novosti (*nové svetlo, nová nádej, nová sila, nové povstanie lásky a ohňa, ty robíš veci nové, aby si pi-*

³ Pri prepise hovorených komunikátov sme použili štandardné pravopisné princípy, apelatíva aj propriá sme uvádzali malými písmenami, intonáciu šípkami, zvoláciu výpoveď výkričníkom, dôrazy veľkými písmenami, krátku pauzu /, dlhú //, hezitačný zvuk @, emfázu a predĺženie hlások dvojbodkou, nedopovedanie slova ... Do zátvoriek () sme umiestňovali hlásky a slová, ktoré boli málo zrozumiteľné a len potenciálne dešifrovateľné. Úplne nezrozumiteľné pasáže sme označovali ----. Parajazykové prostriedky či iné nonverbálne prejavy kazateľov sme uvádzali v zátvorkách < >. Pri slabikovanej výslovnosti niektorých slov sme použili spojovník (napr. *MI-lo-sr-den-stvo*).

⁴ S pojmom *motív* pracujeme podobne ako J. Findra, ktorý ho vymedzil aj v súvislosti s neumeleckými textami, a to ako „relatívne samostatný obsahovo-tematický segment textu, ktorý je významovo spätý s predchádzajúcim a nasledujúcim motívom“ (2004, s. 94). Zároveň sa opierame aj o vymedzenie motívu u M. Harpána (2004, s. 204–205): ide o „najmenšiu tematickú (obsahovú) jednotku výstavby literárneho diela“, resp. o „významovú jednotku bezprostredne vyššiu než slovo alebo syntagma, teda najmenší celok podávajúci informáciu o situácii“.

sal ten nový príbeh) špecifikovaný v submotíve nového života, o ktorom sa zmienila už poľská lingvistka M. D. Nowak (2005, s. 88) v súvislosti s výskumom svedectva ako typického charizmatického komunikátu (*ide o ten nový život, aby sme v tebe mali nový život, uzdravenie znamená nový život*). Stabilným slovnodruhovým prostriedkom vyjadrenia tohto motívu je adjektívum *nový*, ktoré sme v rámci dvoch večerov chvál zaznamenali ako tretiu najfrekvencovanejšiu adjektívnu lexému.

Na motív novosti nadväzuje motív zmeny/premeny. V slovníkových výkladoch významov slovesa *meniť* – *zmeniť*, resp. aj substantíva *zmena* sa objavuje inakosť („dať niekomu, niečomu iný vzhl'ad, ráz; urobiť iným; nahradiť iným“), ktorá môže mať či máva charakter novosti. Iné môže byť aj nové. Terminológia zmeny sa dá úzko prepojiť s terminológiou novosti. O premene, synonymizovanej s obrátením, hovorí M. D. Nowak (2005, s. 186–188) v rámci analýzy svedectva. Premenu či obrátenie vymedzuje ako jeden z najfrekvencovanejších metaforických výrazov. V našom materiáli z večerov chvál sa motív zmeny/premeny najčastejšie stvárhoval pomocou konštrukcií a spojení: *premeniš ich srdcia ich zmýšľania, aby nás premenil, môže premeniť život človeka, máš moc premeniť naše životy, sme premenení, aby všetko bolo tebou premenené, premieňaš naše životy srdcia pohľady, premieňaj moje srdce, premieňaj nás, nechaj sa premieňať tvojím slovom, ty premieňaš situáciu, ty premieňaš to čo je ťažké*. Ťažiskovou kolokáciou je kolokácia *premeniť/premieňať srdce*. Okrem toho by sa jednotlivé konštrukcie dali interpretovať aj tak, že je v nich implicitne obsiahnutý motív zázračnosti, ďalší dôležitý motív charizmatických komunikátov (porov. Bodnárová, 2021).

Prostredníctvom exponovanej kolokácie sa dostávame k motívu srdca, ktorý je prepojený s motívom zmeny/premeny. O srdci síce hovoria aj bežní kazatelia a má významné miesto aj v Biblii, no charizmatickí kazatelia s ním pracujú trochu odlišným spôsobom a tiež ho zámerne zdôrazňujú vo väčšej miere než bežní kazatelia. Tento motív zachytila aj M. D. Nowak (2005, s. 183–185) ako ďalší metaforický výraz príznačný pre žáner svedectvo. V KP lexéma *srdce* figurovala ako druhé komunikačne najzaťaženejšie substantívum, v RŽ ako ôsme, v KS ako deviate, v MA ako jedenáste. Čo sa týka konkrétnych použití, môžeme tu diferencovať niekoľko ustálených kolokácií či fráz známych z profánnej komunikácie (*robiť niečo celým srdcom, robiť niečo z celého srdca, vylievať niekomu srdce, srdce bije pre niečo*), frekvencovanejšími sú kolokácie so slovesami *premeniť/premieňať* (prepojenie s motívom zmeny/premeny) a *dotknúť sa/dotýkať sa* (prepojenie s motívom dotyku, napr.: *dotýkaj sa mojho srdca, dotkni sa našich srdc, dotkol si sa zachejovho srdca*) i s rôznymi slovnodruhovými prostriedkami, kde sa realizuje prepojenie tohto motívu s motívom hĺbky (*čaká na tu hĺbku nášho srdca, do najhlbšieho srdca, v úplnej hĺbke svojho srdca*). Pri spomínaných i ďalších opakujúcich sa slovesných kolokáciách substantívum *srdce* vystupuje najčastejšie vo funkcii zásahového objektu (*premeniť srdce, otvoriť srdce, pohnúť srdce, vziať srdce, zlomiť srdce*), cieľového objektu s dotykovým genitívom (*dotknúť sa srdca*), obsahového objektu (kolokácie s kognitívnymi a percepčnými verbami *chápať srdce, poznať srdce, vidieť srdce*), pričom takmer všade sa v pozícii agensa nachádza osoba zo sféry sacrum a srdce, neraz synekdochicky, za celého človeka, je tou zasiahnutou, cieľovou substanciou. V druhej skupine opakujúcich sa slovesných kolokácií figurovalo *srdce* vo funkcii dynamického adverbiálu s cieľovým významom: *vložiť do srdca, vstúpiť do srdca, pozeráť do srdca*.

Dynamike analyzovaných spojení sekundujú pohybové metafory predstavujúce ďalšie špecifikum jazyka charizmatikov (porov. Bodnárová, 2023b, c). Tieto metafory sú budované na pôvodne pohybových slovesách s posunutým významom, niekedy i valenciou a s atypickými kolokátmi. V skúmanom materiáli sme sa stretli najmä so slovesom *vstúpiť/vstupovať* v takomto metaforickom význame: *vstupuješ do našich životov, vstúpiť do božieho slova, vstupovať do tej nadprirodzenosti boha, aby sme vstupovali do toho do čoho nás pozýva boh, vstúp ku mne, môžeme vstupovať bližšie do tvojej prítomnosti, vstúp do života kaž-*

dého jedného z nás, *vstúpiť do všetkých situácií, vstúp do srdca všetkých, vstúpil do prirodzenosti človeka*. Najviac sa opakovali konštrukcie *vstupovať do (našich) životov* a *vstúpiť/vstupovať do tvojej prítomnosti*. Nazdávame sa, že by sa dalo uvažovať o ich frazeologizácii a tiež o ich statuse konvenčných metafor (k pojmu porov. Drulák, 2009) v jazyku charizmatikov. Tomuto procesu evidentne podlieha aj konštrukcia s akčným slovesom *stát vo chvále*, ktorá sa opakovala v komunikátoch LCH. Ambíciou všetkých uvedených pohybových metafor je konkrétnejšie stvárniť či vyjadriť vzťah božského a ľudského komunikanta, ktorý patrí k tým abstraktným entitám, ktoré sú problematicky percipovateľné a konceptualizovateľné.

Motív srdca i ďalší s ním často spätý motív, motív dotyku, patria v komunikátoch charizmatikov k tým najmarkantnejším prostriedkom persúázie a rétorického apelu na emócie príjemcu. Motív dotyku má takisto metaforickú povahu: haptická zmyslová skúsenosť sa stáva zdrojom na stváranie problematicky uchopiteľnej duchovnej skúsenosti či kontaktu človeka s Bohom. Motív dotyku má najčastejšie verbálne slovnodruhovú stváranie. Sloveso *dotknúť sa/dotýkať sa* sa pritom takmer absolútne realizuje v imperatívne, konštituujuce výpovede s komunikačnou funkciou prosba, jeho najfrekvencovanejším substantívnym kolokátom je *srdce* a v kontexte tohto slovesa sa nachádzajú referenčné prostriedky časovej deíxy v prezente a pomerne často aj niektoré z už exponovaných slovies s metaforickým významom: *PREmieňaj moje srdce → DOtykaj sa mojho srdca dotýkaj sa oslobod' ho TEraz v TEJto chvíli – dotýkaj sa aj DNES mojho srdca ježiš ↓ – ty si → naozaj premieňal dotýkal sa životov – ty si ten ktorý si dnes medzi nami prítomný aby si sa nás dotýkal – dotkni sa nás PREmeň nás duchu svätý – a ja ťa prosím ježiš dotkni sa teraz tak ako si sa DOTkol Zachejovho srdca ... – tak prosím vstúp ↓ dotkni sa srdca → každého jedného z nás a → premeň nás*. Sloveso *dotknúť sa/dotýkať sa* radí M. D. Nowak (2005) medzi kľúčové slová charizmatických spoločenstiev.

Duch Svätý je jednou z osôb sféry sacrum, ktorá je popri druhej božskej osobe v komunikátoch charizmatikov najexponovanejšia. Je väčšinou adresátom prosebných výpovedí, čo predznačuje kolokácie substantíva *Duch Svätý* – najbežnejšie sú nimi imperatívne verbálne tvary. Za uzuálny možno označiť tvar *príd'*, opakujú sa však aj tvary *naplň, zostúp, zmocni sa, daj, urob, hovor*. Tretiu božskú osobu charizmatici nepomenúvajú iba viac-slovnou lexémou *Duch Svätý*, hoci tento spôsob je kľúčový, ale siahajú aj po atributívnych spojeniach *Duch Boží, Duch Ježiša Krista* a v spoločenstve RŽ bolo výrazne zaťažené substantívum *duch* s atributívnou vedľajšou vetou uvedenou relátorom *ktorý*: *duch ktorého pustiš do svojho vnútra – o ducha bez ktorého sme prázdny kostol – duchu ktorého mám v sebe – ten duch ktorý je vo mne od krstu*.

4.2 Syntaktické špecifiká charizmatického komunikačného subregistra v kontexte večera chvál

Už kompozičná analýza niektorých motívov, z ktorých sú vystavané komunikáty charizmatikov počas večerov chvál, naznačila frekvencovanosť určitých syntaktických konštrukcií. Zmieňovali sme sa o konštrukciách s akčnými pohybovými alebo polohovými verbami stávajúcimi sa materiálom pre konvenčné charizmatické metafory, išlo o konštrukcie: *stát vo chvále* a *vstúpiť do tvojej (=Božej) prítomnosti*. Vyskytli sa aj varianty týchto konštrukcií: *postaviť sa do chvály, (chceme) byť/stát v tvojej prítomnosti, stavať sa do tvojej prítomnosti*. Rozdiely medzi východiskovými konštrukciami a ich variantmi spočívajú v statickosti a v dynamickosti. Konštrukcie *vstúpiť do tvojej prítomnosti, stavať sa do tvojej prítomnosti* a *postaviť sa do chvály* sú dynamické, kým konštrukcie *býť/stát v tvojej prítomnosti* a *stát vo chvále* pôsobia statickejšie.

Ďalšou spomínanou konštrukciou bola perifrastická atributívna konštrukcia *ty si Boh ktorý.../ty si ten ktorý...*, používaná najmä v rámci argumentačných výpovedných aktov s cieľom podrobnejšej charakteristiky osoby zo sacrum.

V sledovaných charizmatických komunikátoch sa opakovali ešte niektoré ďalšie syntaktické konštrukcie. V prvom rade to bola konštrukcia založená na realizačnom slovese *robiť* alebo *konať* a jeho kolokátoch, ktorými uzuálne boli plurálové substantívum *veci* a adverbium *mocne*: *pánboh chcel robiť veľké veci*, *boh koná veľké veci*, *boh/duch svätý mocne koná*. Na tieto konštrukcie by sa dalo pozerieť aj ako na opisný a nepriamy ekvivalent spojenia *robiť zázraky*. Okrajovo sme sa už zmieňovali o motíve zázračnosti u charizmatikov, ktorý môže byť vyjadrený explicitnejšie alebo implicitnejšie. Zaznamenané večery chvál inklinovali skôr k implicitnému vyjadreniu daného motívu. Konštrukcia s realizačným slovesom je zároveň tým prostriedkom, ktorým sa jazykovo stvárnjuje „ohromná aktivnosť, činnosť Boha“ (Kładoczny, 2004, s. 135) ako najvšeobecnejšia charakteristika vzťahu Boh – človek ako jedného z kognitívnych aspektov súčasných kresťanských prorociev.

Na skúmanom materiáli sa potvrdil aj výskyt dvoch typov konštrukcií, ktoré sme už v minulosti pri analýze iného materiálu náboženskej proveniencie identifikovali a exponovali ako emblematické konštrukcie sakrálnych komunikátov s dominantným výskytom v náboženskom žánri svedectvo (Bodnárová, 2015). Ide o konštrukcie „mať nejaký čas“ a „bol/je to nejaký čas (pre XY)“. V rámci večerov chvál sme zachytili takéto aktualizácie daných konštrukcií: *verím že budete mať požehnaný čas – majte požehnaný čas sviatkov – bol to pre nás veľmi požehnaný čas*. Prvé dve aktualizácie sa vyskytli v rámcujúcich častiach komunikačnej situácie večera chvál, mali funkciu záverečného pozdravu; tretia aktualizácia bola súčasťou akéhosi kvázisvedectva B. Letka a mala hodnotiacu funkciu. Je markantné, že všetky aktualizácie obsahujú kľúčový lexikálny komponent – substantívum *čas*, syntaktickú pozíciu jeho atribútu obsadzuje jedno z obligátnych a explicitne náboženských adjektív *požehnaný* a svoje explicitné vyjadrenie má aj fakultatívny komponent – adverbiálne zreteľa *pre nás* a tiež adverbiálny intenzifikátor *veľmi*.

Jednotlivé pertraktované syntaktické konštrukcie sa aj v závislosti od svojho opakovania a lexikálno-gramatického stvárnienia profilujú ako viac alebo menej ustálené. Rozličná je tiež miera ich (ne)doslovnosti, sémantického posunu či sémantickej vyprázdnenosti. Domnievame sa však, že všetky sú na ceste k frazeologizácii, ku ktorej sa zrejme zatiaľ najviac priblížila posledná skupina konštrukcií poklesnutejších už na úroveň akýchsi náboženských floskúl.

4.3 Morfológické špecifiká charizmatického komunikačného subregistra v kontexte večera chvál

Frekvenčná slovnodruhovú analýzu jednotlivých večerov chvál ukázala významnejšie odchyľky týchto komunikátov od ostatných druhov náboženských, príp. i profánnych hovorených komunikátov.

Prvou pozoruhodnou skutočnosťou je zvýznamnenie interjekcií ako slovného druhu v rámci večerov chvál oboch Koinonií. Interjekcie patria zo systémového (langue) i komunikačného hľadiska (parole) k periférnym slovným druhom a do centra sa dostávajú napríklad v reči detí (porov. napr. Ondráčková, 2008) či v reči orientovanej na dieťa (porov. napr. Brestovičová, 2012), ako aj v športovom (trénerskom) komunikačnom registri, zvlášť v zápasovom dialógu (porov. Slančová – Kovalík Slančová, 2019). Podobnú tendenciu badať v prípade niektorých večerov chvál, kde sa interjekcie ako slovný druh posunuli z posledného, desiateho miesta na ôsme. Stalo sa tak najmä vďaka vysokej komunikačnej zaťaženosti interjekcií *amen* a *chvála*, z ktorých *amen* sa v KS stalo dokonca 13. najfrekvencovanejšou lexémou. Obe interjekcie sú pomerne špecifické. *Amen* je aklamatívna interjekcia vyhradená prakticky iba pre náboženské komunikáty, pričom v rámci tých tradičných, ako sú liturgické a modlitbové texty, má svoju ustálenú finálnu pozíciu a tiež „regulovanú“ kvantitu. Charizma-

tici tieto „normatívy“ ohľadom používania interjekcie *amen* porušujú, siahajú po nej spontánne, čím niekedy až enormne stúpa jej frekvencia. Takisto túto lexému realizujú pomocou špecifických zvukových prostriedkov (dôraz, predĺžená kvantita, posunutý prízvuk). Druhá najzaťaženejšia interjekcia, *chvála*, je obligátnym prostriedkom laudatívnych výpovedných aktov⁵, kde alternuje s frekvenčne menej významnou interjekciou *sláva*. Obe interjekcie interpretujeme ako vôľové, keďže pri ich použití je markantný kontakt s adresátom, zacielenie na adresáta, v našom prípade sakrálnej proveniencie (*chvála ti ježiš*, *sláva tebe pane*), ktorý stojí hierarchicky vyššie než ľudský expedient (aspekt heteronómnosti náboženskej komunikácie); nemožno pri nich však prehliadnuť ani výrazný podiel pozitívnej citovej zložky. Uvedenú dvojicu laudatívnych interjekcií by sme ešte doplnili a rozšírili o výraz *vd'aka*, ktorý síce v slovníkoch interjekcionálnu platnosť nemá, no v kontexte večerov chvál funguje veľmi podobne ako interjekcie *chvála* a *sláva*: je konštituentom krátkych ďakovných výpovedí zacielených na sakrálneho adresáta, kde zostáva zachovaná rovnaká valencia ako v laudatívnych výpovediach (*vd'aka ti ježiš*). V rámci frekvenčného výskumu sme desubstantívny interjekcionálny výraz *vd'aka* radili podľa jeho pôvodnej slovnodruhovej platnosti medzi substantíva, figuroval tam niekedy ako tretia či ôsma najfrekventovanejšia lexéma a v komunikátoch KS sa stal dokonca deviatym komunikačne najzaťaženejším slovom.

Takmer ruka v ruke s parolovou zaťaženosťou uvedených laudatívnych a ďakovných formúl i s obligátnou trojicou interjekcií ide, predovšetkým v oboch Koinoniách, výrazná komunikačná zaťaženosť oslovenia druhej božskej osoby *Ježiš*. Toto proprium bolo dvakrát najfrekventovanejšou substantívnou lexémou a druhým alebo šiestym najfrekventovanejším slovom daných dvoch večerov chvál. Jeho hypertrofia sa podieľa na preverbalizovanosti komunikátov oboch Koinonií a môže pôsobiť dojemom verbálneho ataku nielen smerom k ľudskému percipientovi, ale i k tomu sakrálnemu.

Frekvenčná analýza slovesnej lexiky ukázala niekoľko zaujímavých skutočností v porovnaní s inými náboženskými či profánnymi textami:

- Sloveso *prísť* figurovalo ako 2., 4. alebo 6. najfrekventovanejšie sloveso (v rámci 3 večerov chvál) a neraz predstihlo i druhé uzuálne najfrekventovanejšie sloveso hovorených komunikátov – sloveso *mať*.
- Sloveso *chcieť* sa v rámci každého večera chvál vyskytovalo medzi 10 najfrekventovanejšími slovesnými lexémami, konkrétne obsadzovalo 3. alebo 5. miesto.
- Do desiatky komunikačne najzaťaženejších slovies sa v rámci 2 večerov chvál dostalo aj performatívum *žehnať*, pričom figurovalo na 6. mieste.
- Z hľadiska slovníka sa ako relevantné profilujú slovesá *potrebovať*, *vnímať* a *uschopniť/uschopňovať*.

Viac ako polovicu všetkých použití verba *prísť* predstavovali imperatívne tvary v druhej osobe singuláru konštituujuce krátke prosebné zvolania, a to buď samostatne, alebo s oslovením *Pane* alebo *Duchu Svätý*.

Štatistická významnosť modálneho slovesa *chcieť* vypovedá o zintenzívnenej volitívnosti. Najväčšie percento pritom pripadá na gramatické tvary tretej osoby singuláru a prvej osoby plurálu tohto verba. Tvary tretej osoby takmer vždy referujú na osobu zo sféry sacrum a na jej vôľu, ktorú interpretujú či prezentujú poslucháčovi často bez explicitných epistemických signálov (*dnes práve dnes v tento čas v tuto hodinu CHCE byť v tvojom dome v tvojom srdci – ježiš sa prihovára ku každému jednému z nás a chce ti povedať že je blízko pri tebe – on sa chce priblížiť ku každému jednému z nás – on ťa chce dnes zachrániť*) alebo s postojovým predikátorom (*ja verím že duch svätý nám chce dávať naozaj predovšetkým tú vnútornú slobodu*) či epistemickou časticou (*...mnoho milostí ktoru určite ktore nam ježiš chce dať – boh je ten ktorý naozaj vidí a ktorý naozaj chce dať*), príp. iným prostriedkom (*je*

⁵ K pojmu porov. Horecký, 1993.

to jasne že ježiš chce), ktorý väčšinou vyjadruje vysoký stupeň istoty hovoriaceho o platnosti výpovedného obsahu, ktorým je v našom prípade vôľa a zámery osoby zo sacrum. Treba však upozorniť na tzv. epistemický paradox objavujúci sa pri použití epistemických partikul vysokej miery istoty: teda že ak hovorím, že som si istý, tak si nie som celkom istý (porov. Ivanová, 2019, s. 174). Dané partikuly možno v našich kontextoch pokladať za účinné prostriedky persuazívno-manipulatívnej stratégie charizmatických kazateľov. A. Parilák dokonca využíva persuazívnu stratégiu konfrontácie dvoch vôlí – Božej a ľudskej pomocou sugestívnej otázko-vo-odpoveďovej sekvencie (*chceš aby dnes bol v tvojom dome? lebo on CHCE*) nasmerovanej na úkon prijatia na strane ľudskeho percipienta, čo by malo predstavovať perlokučný efekt celého kazateľovho monológu.

Tvarmi prvej osoby plurálu sa vyjadruje kolektívna vôľa buď všetkých účastníkov komunikačnej situácie (v prípade homiletického plurálu: *chceme byť v tvojej prítomnosti*), alebo iba kolektívu charizmatikov (v prípade exkluzívneho plurálu: *chceme svedčiť o tom že...*), a to vždy vo vzťahu k osobe zo sacrum. Ide v zásade o deklaratívne výpovede a o výpovede s performatívom (*chceme ťa chváliť, oslavovať, velebiť, chceme prosiť, chceme žehnať, chceme sa vzdať vyjadrení, my chceme stáť na tom že ty si dobrý boh, a tak ti chceme v tejto chvíľe dať naozaj všetko čo máme, to všetko chceme teraz (...) v tejto modlitbe vložiť tebe*).

Charizmatický rečník počas večerov chvál operuje tak s vôľou osoby zo sacrum (*do toho tam srdca chcem vstúpiť dnes hovorí ježiš ↓ tam sa chcem zdržať ↓ musím ostať v tvojom dome → chcem sa dnes alebo musím MUšim sa dnes ZDRžať v tvojom srdci ↓*), ako aj s vôľou pasívneho komunikanta (*toto urob čo teraz šepka duch svätý do tvojho srdca ↓ na toto sa viac nebudem spoliehať ↓ toto viac nebude mojou → mojou modlou mojou ISTotou mojou mojím mojou pevnosťou ---- tam chcem pustiť ježiša a TOto opravím TOto zmením TENto hriech vyhodím*). Deje sa to prostredníctvom zriedkavejších tvarov prvej osoby singuláru slovesa *chcieť*, ktoré početne vystupujú v kontexte návodovej reči. Kazateľ tak pasívnemu komunikantovi nepriamo vsugerúva rozhodnutie, ktoré, ako sa očakáva, by mal po jeho prejave urobiť.

Na slovese *žehnať* je v kontexte večerov chvál zaujímavé to, že sa často používa s atypickou väzbou *žehnať do niečoho* alebo *žehnať niečo* – popri typickej väzbe *žehnať niekoho* či *niekomu*: *žehnať práve do týchto rodinných situácií – tak ja žehnám trpezlivosť a takú lásku radosť a: kreativitu – žehnáme tu nadprirodzenú skúsenosť s nadprirodzeným bohom – podťe len zdvihnuť ruky a žehnať do rodín to čo my sami zvolávame každý deň na naše deti na naše rodiny*. Väzba *žehnať niečo* sa realizuje prevažne vedľajšou vetou: *žehnáme vám aby ste boli slobodní víťazi – žehnáme ti aby si sa priblížil... – by som tak žehnal každému jednému aby sme mohli byť takým darom jeden pre druhého*. Performatívnosť daného slovesa býva ešte posilnená referenciou na osobu zo sacrum, čím vzniká v podstate ustálená formula žehnania „žehnať v mene Ježiš Kristus“, alebo valenciou, v dôsledku ktorej vzniká reduplikácia až aliteráčné spojenie „žehnať požehnaním“: *chceme žehnať finančným požehnaním – žehnáme v mene ježiš kristus každým požehnaním*.

Predovšetkým kazateľské, ale aj iné nemodlitbové monologické prejavy a prehovory zaznievajúce počas večerov chvál sa radia k persuazívnym typom rétorických prejavov, teda k takým, kde hlavným zámerom rečníka je ovplyvniť poslucháčove myšlienky, prípadne jeho konanie. Sledujúc takýto cieľ, musí rečník poslucháčom poskytnúť „také motívy, ktoré vychádzajú z ich túžob a potrieb, a zároveň ich presvedčiť, že návrhy, ktoré poskytujeme v persuazívnej reči, môžu tieto túžby publika uspokojiť“ (Slančová, 2001, s. 162–163). Preto sa pri príprave persuazívného prejavu často vychádza z tzv. Maslowovej pyramídy potrieb⁶. Hierarchizácia potrieb, ktorú táto pyramída ponúka, má na svojom vrchole duchovné potreby,

⁶ Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/Maslowova_pyram%C3%ADda [Cit. 2022-15-10].

resp. potrebu sebatranscendencie. Kazateľské prejavy sa budú zrejme najskôr odvolávať na tieto najvyššie situované potreby a jedným z najexplicitnejších prostriedkov, pomocou ktorých to budú jazykovo stvárať, bude polomodálne sloveso *potrebovať* (popri synonymickom slovesno-mennom predikáte *je potrebné*), ktoré poľské výskumy prorockých textov a výpovedí vyhodnocujú ako jedno z najfrekvencovanejších verb týchto komunikátov (Kładoczny, 2004, s. 153). V rámci nášho výskumu sme najvýraznejšiu frekvenciu verba *potrebovať* zaznamenali v prípade KP a prejavov A. Pariláka (16 výskytov). Najväčšie percento výskytov tvorili tvary prvej osoby plurálu (homiletický plurál), sekundárne tvary druhej osoby singuláru. V kolokáciách týchto verbálnych tvarov sa konkretizujú jednotlivé potreby z Maslowovej pyramídy. Najviac tematizované a vyjadrované boli skutočne duchovné potreby, a to v týchto kolokáciách: *potrebovať byť požehnaný, ťa* (=Boha), *Ježiša, dary* (Boha), *zakúsiť jeho* (=Božiu) *blížnosť, zachrániť* (od Boha), *zmeniť život* (=obrátene), *zlomiť srdce, chválu* (Boha), *tráviť s ním* (=s Bohom) *čas*. V druhom rade sa tematizovali nižšie potreby, hlavne potreba lásky, prijatia, spolupatričnosti (*potrebovať priniesť pokoj do vzťahov, obmedziť súdenie, obmedziť svoju slobodu, zakúsiť si do jazyka*), no táto tematizácia bola úzko viazaná na kazateľský prejav P. Štupáka z MA. V kolokácii *potrebovať fyzické uzdravenie*, ktorá sa vyskytla viackrát, by sme videli tematizáciu tej najnižšej, telesnej, fyziologickej potreby, ktorá napokon býva nezriedkavou motiváciou účasti ľudí na charizmatických podujatiach.

Sloveso *vnímať* ako také je slovesom, ktorého konceptualizácia má dve zložky – perцепčnú a kognitívnu, pričom existujú prípady, keď je niektorá z týchto zložiek dominantná a jednoznačná („vnímam tóny hudby“ = prevaha perцепcie; „vnímam zložitost' situácie“ = prevaha kognície), a prípady, keď podiel jednej či druhej zložky jednoznačný nie je („boli sme vnímaní ako ľudia predpojatí“) (porov. Prošek, 2010). V našom materiáli bolo sloveso *vnímať* používané najmä pri tematizácii nadprirodzenej inšpirácie niekoho a tiež na zdôvodnenie niečích zámerov (individuálnych alebo kolektívnych). Nazdávame sa, že tieto kontexty napospol predstavujú prípady, kde je konceptualizácia slovesa *vnímať* veľmi problematická (ide o tzv. nešpecifickú konceptualizáciu, porov. Prošek, 2010), pre percipienta zostáva záhadou, či nadprirodzená inšpirácia charizmatického expedienta má kognitívny alebo zmyslový charakter, čím sa preňho stáva aj problematicky verifikovateľnou a musí sa obrátiť na bázu viery, aby bol ochotný prijať obsah takýchto výpovedí. Pre charizmatického expedienta sa zasa sloveso *vnímať* stáva poľom, na ktorom sa môže s vierou percipienta subjektívne pohrávať. Niekoľko príkladov: *počas modlitby naozaj som vnímal že pán nás oslobodzuje od mnohých takých tých vnútorných čiernych máp ktoré máme – keď máme modlitbu vnímajú* (určení ľudia spomedzi charizmatikov – pozn. M. B.) *to čo sa deje – keď chceš nejak vnímať výnimočne boží hlas v poznaní v prorocke – po viac ako tridsiatich rokoch našej služby vnímame že boh nám chce dať bezpečné miesto kde ho zlomení a stratení môžu nájsť*. V príkladoch sa opakuje model, keď po slovese *vnímať* nasleduje vedľajšia veta so spojkou *že*. Tento model je aj formálnym dokladom toho, že ide o nešpecifickú konceptualizáciu (porov. Prošek, 2010, s. 117).

Naše zistenia morfológických osobitostí jazyka charizmatikov počas večerov chvál dopĺňa a uzatvára partikula *naozaj*, ktorú frekvenčné výskumy situovali nielen medzi komunikáčne najzaťaženejšie partikuly, ale v rámci dvoch večerov chvál sa stala dokonca najfrekvencovanejšou partikulou vôbec. Zaznamenali sme ju celkovo 105-krát. Jej distribúcia v jednotlivých charizmatických komunikátoch večerov chvál nebola celkom pravidelná – zachytili sme kontexty, kde sa vyskytovala aj dva či viackrát po sebe na relatívne malej ploche:

(1) *ja keď som si teraz zhodnotil písal som si opäť každý rok na taky papier že* → *čo boh pre mňa už urobil tento rok ja to robim tak každý rok* → *bol som unesený ako mi boh žehnal na každom kroku* → *a že naozaj mám byť za čo vďačný* → *za to aký je dobrý ako sa stará o moju rodinu čo všetko mi dal* → *v mojej práci že naozaj* → *ma pozýva ďalej do služby nie zato že*

som super ale že ja to potrebujem <smiech> a moja rodina a: som naozaj unesený tým akou láskou ma obdaroval a: čo všetko pre mňa naozaj urobil → a: ja môžem byť len za to vďačný ↑ a tak som si uvedomil že každý na Vianoce ma rad VĽke darčeky → tak ja som pre moju rodinu asi najväčší darček <so smiechom> aký mohli dostať nič väčšie nedostali → a: by som tak žehnal každému jednému aby sme mohli byť takým → darom jeden pre druhého ako bol ten novonarodený ježiško → ježiš pre nás všetkých ↓ aby sme sa ňelen tak hmotne obdarovali ale aj vo vzťahoch → a každý podľa: svojich možností svojou veľkosťou aby bol takým darom jeden pre druhého ako je ↓ tak pane ježišu naozaj ti ďakujeme za to všetko čo si pre nás urobil → že si tým naozaj obrovským darom a že si sa dal za nás a naplň naše srdcia aby my sme mohli byť takým darom jeden pre druhého ↓ aMEN ↓.

Sledovaním kolokácií a širšieho kontextového okolia partikuly *naozaj* sme identifikovali niekoľko jej typických použití v daných komunikátoch:

- Vďaka kolokátu *nech* sa dostáva do kontextu žiadacích a želacích výpovedí deklaratívneho charakteru: *naozaj nech to dobro robia, nech naozaj si môžu užívať ten čas.*
- Spolu s určitým slovesným tvarom v prezente konštituuje deklaratívne výpovede: *naozaj odkladáme čokoľvek, my naozaj v tejto chvíli ťa prosíme za..., naozaj sa staviam proti všetkým tým diablovým klamstvám, naozaj žehnáme tu nadprirodzenú skúsenosť s nadprirodzeným bohom.*
- Partikula *naozaj* figurovala v rámci vyššie analyzovanej konštrukcie „ty si ten ktorý“ a v analogických výpovediach, kde sa tematizovali atribúty osoby zo sacrum – v týchto kontextoch sa partikula správala ako intenzifikátor: *ježiš ty si naozaj ten ktorý..., boh je ten ktorý naozaj vidí a ktorý naozaj chce dať, naozaj je verný v čom všetkom čo povedal, boh je naozaj jednoduchý (...) je naozaj ako dieťa.*
- Funkciu intenzifikátora by sme jej prisúdili aj v rôznych hodnotiacich výpovediach, kde medzi jej opakujúce sa kolokáty patrili adjektíva či adverbiá s vysokou mierou intenzity vlastnosti implikovanou v sémantike, čo niekedy bývalo akcentované aj formálnymi zvukovými prostriedkami: *krásna modlitba naozaj nádherne úžasná modlitba plná ducha, ty si tým naozaj obrovským darom, viete ktorá je tá úžasná správa naozaj tohto večera↑, naozaj lukáš evanjelista je SUpervy, ježiš to urobil naozaj ľudsky NE-uveriteľne, kupte toto cédečko je nádherne naozaj bude to úžasný darček.*
- Opakovane sa objavovala v satisfaktívnych ďakovných výpovediach, ktorých priamym či nepriamym adresátom bola osoba zo sacrum. Úlohou partikuly bolo posilniť autenticnosť ďakovnej intencie: *vďaka ti ježiš naozaj za..., naozaj mám byť za čo vďačný, pane ježišu naozaj ti ďakujeme za..., za to som naozaj nesmierne vďačný, som mu naozaj vďačná za...*
- Apelatívnu funkciu mala pri kolokáciách so slovesnými imperatívmi v rámci výzvo- vých a prosebných výpovedí; ide pritom o apel tak na ľudského, ako aj na sakrálného adresáta: *príď pane naozaj, v tejto chvíli naozaj rozlej svoju moc, poďme naozaj sa postaviť do tej chvály, bojujme naozaj vzoprieme sa, vstúp v tejto chvíli naozaj do srdca.*
- V kontextoch s tvarmi už pertraktovaných slovies *chcieť* a *vnímať* sa status *naozaj* prikláňal k epistemickým partikulám vysokej miery istoty, ktorých použitie, ako sme ukázali vyššie, je ilustráciou tzv. epistemického paradoxu: *počas modlitby naozaj som vnímal že pán nás oslobodzuje od..., ja verím že duch svätý nám chce dávať naozaj predovšetkým tu vnútornú slobodu.*

5 Záver

V centre pozornosti tejto štúdie stál aktuálny náboženský, presnejšie charizmatiký fenomén večer chvál ako komunikačná udalosť, resp. komunikačná situácia vyznačujúca sa multimodálnou povahou (jazykový kód, hudobný kód, gestický kód, kinetický kód). Komparatívnou metódou sme analyzovali približne hodinové videozáznamy večerov chvál

piatich slovenských charizmatických spoločenstiev (Koinonia Sklené, Koinonia Prešov, Maranatha, Rieka života, Lamačské chvály). Všetky sledované večery chvál ponúkajú pomerne dosť jazykových špecifik, ktorými možno charakterizovať jazyk charizmatických spoločenstiev. Niekedy je charizmatická už samotná téma večera chvál, resp. jeho ústredného kazateľského prejavu (napr. chvály a charizmy). Ďalej sme identifikovali osobitné kompozičné (motív hĺbky, novosti a nového života, zmeny/premeny, srdca, dotyku, Ducha Svätého), syntaktické (konštrukcie *stát' vo chvále, vstúpiť do Božej prítomnosti, ty si Boh/ten ktorý...*, *mať požehnaný čas, bol to požehnaný čas pre XY*) a morfológické prostriedky (zvýšená frekvencia interjekcií, väzba *žehnať do niečoho, žehnať niečo*, sloveso *vnímať* s nešpecifickou konceptualizáciou), ktoré korelujú s výsledkami našej predošlej výskumnej sondy do charizmatických komunikátov (porov. Bodnárová, 2021) a mohli by aspirovať na jazykové markery charizmatického komunikačného subregistra. Podobne ako naša predošlá sonda, i táto je z hľadiska kvantity výskumného materiálu pomerne oklieštená, a tak i záverečnú sumárnu charakteristiku večerov chvál jednotlivých spoločenstiev treba vnímať skôr ako hypotézu a podnet na ďalší výskum, ktorý by sa mohol uberať napríklad cestou analýzy „paradigmy“ večerov chvál iba vybraného charizmatického spoločenstva.

Literatúra:

- ARTHUR, J. A. (2018): Bodies as Bridges: Metaphors and charismatic preaching in Ghana. In: *Ghana Journal of Religion and Theology*, 8/1, s. 31–47.
- BALEGOVÁ, O. (2005): Kultúra a spoločnosť v systémovom a komunikačnom prostredí. In: E. Bolífková (ed.): *Medzi občanom a štátom. Kontexty slobody, demokracie a spravodlivosti*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, s. 15–39.
- BODNÁROVÁ, M. (2015): Lexéma čas v kontextoch náboženskej komunikácie. In: *Jazyk a kultúra*, 6/23–24, s. 175–181.
- BODNÁROVÁ, M. (2020): *Jazyk exorcistov. Vymedzenie a opis komunikačného subregistra*. Prešov: FF PU.
- BODNÁROVÁ, M. (2021): Prienik exorcistického a charizmatického komunikačného (sub)registra u rímskokatolíckeho kazateľa Martina Harčára. In: *Slovenská reč*, 86/1, s. 78–103.
- BODNÁROVÁ, M. (2023a): Adjektívna lexika v náboženských komunikátoch kazateľov charizmatikov. In: M. Ivanová (ed.): *Vzťahy v jazyku – jazyk vo vzťahoch*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, s. 114–127.
- BODNÁROVÁ, M. (2023b): Jazyk charizmatikov ako osobitný komunikačný subregister. In: *Symetria a asymetria v jazykovej komunikácii. Zborník príspevkov z 11. medzinárodnej konferencie o komunikácii konanej 16. – 17. 9. 2021 na FF UMB v Banskej Bystrici*. (v tlači)
- BODNÁROVÁ, M. (2023c): Komunikácia slovenských charizmatických kazateľov vo svetle interdisciplinárnych výskumov (na príklade kazateľa Jána Buca). In: *Slovakistika – súčasný stav a perspektívy. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 2. 12. 2021 v online priestore pri príležitosti 60. výročia slovakistiky na Filozofickej fakulte Univerzity v Novom Sade*. (v tlači)
- BODNÁROVÁ, M. – ŠOLTÉS, T. (2023): Náboženský fenomén večer chvál cez prizmu lingvistickej analýzy. In: *Slovenská reč*, 88/1, s. 51–73.
- BRESTOVIČOVÁ, A. (2012): Lexikálne univerzálie v reči matky orientovanej na dieťa. In: M. Chovanec (ed.): *Zborník príspevkov zo 7. študentskej vedeckej konferencie*. Prešov: FF PU, s. 738–746.
- ČOP, M. (2022): *Ako charizmatici za desať rokov vohnali kresťanskú politiku do slepej uličky*. [Cit. 2023-11-06] Dostupné na internete: <https://standard.sk/196100/ako-charizmatici-za-desat-rokov-vohnali-krestansku-politiku-do-slepej-ulicky/>
- DRULÁK, P. – KOŘAN, M. – KARLAS, J. et al. (2009): *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál.
- FINDRA, J. (2004): *Štylistika slovenčiny*. Martin: Osveta.
- HARPÁŇ, M. (2004): *Teória literatúry*. Bratislava: Tigras.
- HORECKÝ, J. (1993): Text, kontext a kotext liturgických modlitieb. In: F. Ruščák (ed.): *Text a kontext*. Prešov: PF v Prešove UPJŠ v Košiciach, s. 135–139.

- IVANOVÁ, M. (2019): Epistemicita ako koncept deiktického odkazovania na propozíciu. In: J. Kesselová (ed.): *Personálna a sociálna deíxa v slovenčine*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, s. 153–210.
- Katolícka charizmatická obnova Slovenska*. [Cit. 2023-28-04] Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/rehole-a-spolocenstva/p/hnutia-a-spolocenstva/c/katolicka-charizmaticka-obnova-slovenska>
- KŁADOCZNY, P. (2004): *Proroctwa chrześcijańskie jako gatunek mowy na tle innych gatunków profetycznych*. Zielona Góra: Uniwersytet Zielonogórski.
- KRÁĽOVÁ, Ľ. (2007): *Sociálne inštitúcie. Politika. Náboženstvo. Rodina*. Prešov: KM – Systém.
- LAKOFF, G. – JOHNSON, M. (2002): *Metafory, ktorými žijeme*. Brno: Host.
- LENARTOVÁ, Ľ. (2015): Zdroj pentekostalizmu a jeho prejavy v katolíckej charizmatickej obnove. In: S. Nováková (ed.): *Súčasný trendy a výzvy v katolíckej teológii a religionistike*. Prešov: Prešovská univerzita, s. 156–168.
- Maslowova pyramída*. [Cit. 2022-15-10] Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/Maslowova_pyram%C3%ADda
- MISTRÍK, J. (1969): *Frekvencia slov v slovenčine*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV.
- NOWAK, M. D. (2005): *Świadectwo religijne. Gatunek – język – styl*. Lublin: Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego KUL.
- OLÁH, M. (2021): *Heger, Krajčí, Vašečka, Škripek: Sú charizmatici v slovenskej politike hrozbou?* [Cit. 2023-11-06] Dostupné na internete: <https://www.tyzden.sk/spolocnost/73656/dnesny-katolicizmus-je-do-velkej-miery-slepou-ulickou-su-charizmatici-v-politike-hrozbou/>
- ONDRÁČKOVÁ, Z. (2008): Detské slová v slovenčine a ich charakteristika. In: D. Slančová (ed.): *Štúdie o detskej reči*. Prešov: FF PU, s. 251–305.
- PROŠEK, M. (2010): Sloveso vnímat. In: I. Vaňková – J. Pacovská (eds.): *Obráz človeka v jazyce*. Praha: FF UK, s. 113–119.
- SKALA, J. (2021): *Charizmatici – nádej či hrozba?* [Cit. 2023-11-06] Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/blog/2373813/charizmatici-nadej-ci-hrozba/>
- SLANČOVÁ, D. (2001): *Základy praktickej rétoriky*. Prešov: Náuka.
- SLANČOVÁ, D. – KOVALIK SLANČOVÁ, T. (2019): *Slovná zásoba trénerského komunikačného registra – volejbal*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta.
- SLANČOVÁ, D. – SPÁČILOVÁ, S. – BOČÁK, M. et al. (2022): *Úvod do štúdia interaktívnej štylistiky II*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity.
- STAŇOVÁ, M. (2023): *Individuálny štýl vybraného evanjelizátora I. Lingvistická analýza rétorických komunikátov evanjelizátora Mikuláša Tressu*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity. [Diplomová práca].
- STAYNE, D. (2020): *Obnov svoje znamenia. Duchovné dary pre súčasnosť*. Bratislava: Redemptoristi – Slovo medzi nami.
- SULLIVAN, F. A. (1998): *Charizmy a charizmatická obnova: biblická a teologická štúdia*. Bratislava: Serafín.
- ULLAND, D. (2012): Embodied spirituality. In: *Archive for the Psychology of Religion*, 34/1, s. 83–104.
- ŽUK-OLSZEWSKI, D. (2015): „Užiť si Boha“ alebo Niekoľko viet o rizikách postmodernej zážitkovej religiozity v katolíckom charizmatickom hnutí. In: *Kultúra – media – teológia*, 22/6, s. 122–135.

Zoznam skúmaných videí:

- Chvály z Oázy Sklené /// Nedaj sa premôcť zhu /// 25.1.2022*. [Cit. 2022-15-10] Dostupné na internete: https://www.youtube.com/watch?v=6i_54FHXCms&t=13s
- Večer chvál s modlitbami za uzdravenie*. [Cit. 2022-15-10] Dostupné na internete: https://www.youtube.com/watch?v=KHT7Yd_G-I0&t=5s
- Rieka života v Spoločenstve Piar – Chvály 8. 10. 2021*. [Cit. 2022-15-10] Dostupné na internete: <https://www.youtube.com/watch?v=A-2axl8ijN8&t=1409s>

MaranaTha – Večer chvál – Marec. [Cit. 2022-15-10] Dostupné na internete:

<https://www.youtube.com/watch?v=HLi5xlgqYM0&t=27s>

LCH LIVE: Vianočný špeciál 2021. [Cit. 2022-15-10] Dostupné na internete:

<https://www.youtube.com/watch?v=XqwmGwfkx-s&t=9s>

Summary

What language do charismatics speak at Worship Nights? Linguistic means of the charismatic communication sub-register in the context of Worship Night

The paper focuses on the current religious (charismatic) phenomenon Worship Night as a communication event that has a multimodal nature (language code, musical code, gestural code, kinetic code). Using multiple methods, we analyzed the approximately one-hour video recordings of Worship Nights of five Slovak charismatic communities (Koinonia Sklené, Koinonia Prešov, Maranatha, Rieka života, Lamačské chvály). All observed Worship Nights contain language specifics that can be used to characterize the language of charismatic communities. Sometimes the very topic of the Worship Night, or of his central sermon (for example praise and charisma) is charismatic. Furthermore, we identified special compositional means (the motif of depth, newness and new life, change/transformation, heart, touch, Holy Spirit), syntactic means (constructions *stát' vo chvále*, *vstúpiť do Božej prítomnosti*, *ty si Boh/ten ktorý...*, *mať požehnaný čas*, *bol to požehnaný čas pre XY*) and morphological means (for example increased frequency of interjections, conjunction *žehnať do niečoho*, *žehnať niečo*), which we evaluate as linguistic markers of the charismatic communication sub-register.